

A Bakony Barlangkutató Csoport
1985. évi jelentése

Irta: Gyurman Csaba
csoportvezető

1. Csoportmunka

A csoport létszáma 1985. évben 14 fő volt. Sajnos az aktiv tagok száma ennél kevesebb, mintegy 7-8 fő. Összejöveteleinket a művelődési ház felújítása miatt 1985. évben csak a terepen tudtuk megtartani.

Az elmúlt évben egy tanulmányi kirándulást szerveztünk Tés-Csőszpusztára, ahol többek között az Alba Regia-barlangot és a Jubileumi zsombolyt néztük meg. Tizenegy fős létszámmal vettünk részt a Társulat XXX. Vándorgyűlésén.

Segítettük az Ajka Uttörőház barlangkutató szakkörének munkáját.

2. Kutatómunka

2.1. A Kis-vasuti viznyelő kutatása

A viznyelővel a Cholnoky Jenő Bk. Cs. 1981. évi jelentésében foglalkoztunk először Zsófia-pusztai 5. számú viznyelő / Zs - 5 / néven. Most részletesebb leírást adunk róla.

2.1.1. A Kis-vasuti viznyelő vizgyűjtő területe

A vizgyűjtő terület a Kab-hegy északi lejtőjén terül el, nagysága 1,33 km², szintkülönbsége 143 m, átlagos esése 0,059 .

A területet teljes egészében erdő borítja, túlnyomórészt bükk, kisebb részben tölgy, gyertyán és fenyő.

A vizgyűjtő terület 95 %-án bazalttakaró fedi a mészkövet, a bazalton néhol foltokban lösz található. A bazalt több helyen törmelékes, az ilyen helyeken elszivárgó víz számtalan forrásban bukkan újra elő.

A terület a víznyelőtől mintegy 400 méterre erősen ellaposodik, a víznyelő felé tartó időszakos patak erősen meanderezik, a víznyelő közelében egy teraszszint is megfigyelhető, amely mintegy két méterrel van lejjebb, mint a környezete.

2.1.2. A Kis-vasuti víznyelő leírása

A víznyelő erősen szabálytalan alaku. Legnagyobb átmérője 15 m, az erre merőleges átmérő 8 m. A víznyelőben, a vízfolyással szemben lévő oldalon egy 5 m hosszú, 3 - 4 m magas sziklafal látható, ennek aljában van a barlang bejárata, valamint a bejárattól 3 méterre a víz elnyelődésének a helye. A víz elnyelődés helye többször változott, jelenleg is megfigyelhetők a nyelő alján a kisebb berogyások, elnyelődési pontok.

A víznyelő alja kisebb egyenetlenségektől eltekintve sík, erdei talaj, lösz és agyag tölti ki.

A nyelő a viszonylag nagymennyiségű vizet / néha kb. 10 - 12.000 l/perc / könnyen, vízduzzasztás nélkül nyeli.

2.1.3. A víznyelő közvetlen környékének karszobjektumai

A víznyelőhöz vezető patakmedertől balra 10 kisebb-nagyobb - 3 - 10 m átmérőjű, 0,8 - 3 m mély - inaktív víznyelő látható. Valószínűleg régebbi elnyelődési helyek voltak, amelyek a patakmeder többszöri áthelyeződésével alakultak ki és szüntek meg. A barlang ezek alá tart, valószínűleg a barlang második termébe csatlakozó oldalág is ezekből a nyelőkből indul.

A völgy folytatásában, a víznyelő után mintegy 150 m-rel lejjebb, egy kb. 5-6 m átmérőjű, egy m mély, és egy 7-8 m átmérőjű, 2 m mély töbrő található, amelyek a völgyfenék karsztosodásával függenek össze, esetleg szenilis víznyelők^{el} lehettek. A töbrökbe befolyó víz csak nagyon lassan szivárog el.

1985. áprilisban eltereltük a Kisvasuti víznyelőtől a vizet, amely így a nyelőt megkerülve a völgyön lefolyik, és a nyelőtől kb. 300 - 400 m-re elszivárog.

2.1.4. Feltáró munka

Még az 1984. évben a Kis-vasuti viznyelő sziklafalának aljában egyre nagyobb üreget figyeltünk meg a lefelé rogyadozó kövek között.

A viznyelő bontását 1985. július 14-én kezdtük meg. Mintegy 4 órai munkával sikerült bejutnunk a barlang első szakaszába. Egy héttel később néhány szűkebb hely átbontásával elértük a barlang jelenlegi végpontját.

A barlang bejárata 1,8 m széles, 1 m magas. A bejárati szakasz erősen összetöredezett, a felfedezés óta is részben megváltozott. A különböző nagyságu kőtömbök között lejutunk a főágba, amely két irányban folytatódik. Az egyik járat a viznyelő keleti oldalán lévő régebbi elnyelődési pontokhoz vezet, a végén kétfelé ágazik és járhatatlanná szűkül.

A barlang főágát a másik irányban követve, egy szűk kuszoda után egy 6 m hosszú, 2 - 3 m széles és magas terembe érünk, amelynek alját nagy kőtömbök és agyag borítja.

Ide érnek be a bejárati szakaszból induló, néhány méter után járhatatlan, alsó járatok.

A teremből egy erősen összetöredezett járaton továbbhaladva kisméretű terembe érünk, amelyben erős oldásnyomokat, sziklatarajokat, éleket figyelhetünk meg. A víznyelőben elnyelődő víz itt bukkan újra elő egy forrásban. Ettől kezdve a barlang alján nincs törmelék egészen a szifonig.

A kis teremből egy 60 - 70 cm széles és magas járat indul, amely négy méter után derékszögben elfordul, és fokozatosan 120 cm magas lesz.

Ekkor érünk néhány méter után a harmadik terem tetjéhez, amely kb. 5,5 m magas, 5 m hosszú és 2,5 m széles. A teremből három járat indul. Az egyik meredeken felfelé tart, de két méter után agyaggal van kitöltve. A második járat 8 m hosszú, szifonban végződik. A harmadik járat kezdetben csak fél méter hosszú volt.

Mivel a szifonos járattal közel párhuzamos, és valószínűleg megkerüli a szifont, ezt a járatot kezdtük el bontani, a nehéz munkakörülmények miatt csak 3,5 m hosszban sikerült kibontani.

Jelenleg a barlang 70 m hosszú és 20 m mély.

2.1.5. Kőzettani megfigyelések a barlangban

A viznyelő tüzköves, rhychonellás alsóliász mészkőben keletkezett. A viznyelőben lévő sziklafal kőzete vörösesbarna színű, tüzkőben és kövületekben gazdag, erősen kristályos mészkő. 3 - 4 m mélységben a kőzet szürke színű, de továbbra is kristályos, tüzkőben és kövületben gazdag. Az első teremben újra megváltozik a kőzet, ettől kezdve a végpontig a színe világosabb - sötétebb rózsaszínű, foltosan kifehéredő, kövületben szegényebb, a réteglapok mentén mangános / ? / kiválások láthatók.

A padok vastagsága 30 - 60 cm, a tüzköves rétegekben az erős összetöredezettség miatt padosodást nem tudtunk megfigyelni. A harmadik terem egyik padján gyürődést lehet megfigyelni.

A törésvonalak iránya : 147 - 327 °, 158 - 338 °, 178 - 358 °. A kőzet dőlésiránya 338 °, dőlésszöge 26 °.

2.2. A Vaskapu-árok környékének kutatása

2.2.1. A Vaskapu-árki viznyelők leírása

Az 1980. évben a Vaskapu-árokban, a völgy széles, lapos talpán, két egymással közel párhuzamos kisebb árkot figyeltem meg. Az egyikben egy kb. 3,5 m átmérőjű, 2 m mély viznyelőt találtam / Vaskapu-árki 1. sz. viznyelő, V - 1-es nyelő /.

Ettől nem messze, mintegy 50 - 60 m - rel lejjebb, a másik árok oldalában egy dolomit sziklafal van, melynek tövében elnyelődési helyeket láttam. Ezen a helyen a későbbi években egy 4 - 5 m hosszú, 2 - 3 m széles nyelő alakult ki, melynek a mélysége 0,5 - 2 m között változik az eltömődés függvényében. A nyelőbe befolyó viz a sziklafal aljában tűnik el. / Vaskapu-árki 2. sz. viznyelő /

Az 1985-ös év tavaszán hóolvadás után sikerült először megfigyelni a nyelőket működés közben.

Meglepetésemre a kb. 4 - 5 méterrel magasabban levő V - 1-es nyelő forrásként működött kb. 200 l/perc vízhozammal. A forrás működését az 1985. decemberi hóolvadás idején is megfigyeltem.

2.2.2. A Vaskapu-árki víznyelők vizgyűjtő területe

A vizgyűjtő terület nagysága 1,0683 km², szintkülönbsége 192 m .

A terület 95 %-át erdő borítja, túlnyomórészt tölgy, kisebb részben bükk és gyertyán.

A felső triász fődolomit bazalttakaró fedí, erre kisebb foltokban lösz települt.

A vizgyűjtő területen számtalan időszakos bazaltforrás van.

2.2.3. Kőzettani megfigyelések a Vaskapu-árok környékén

Az árok bal oldalán a V - 2-es víznyelőnél szálban álló sziklafal formájában látható a felszínen a felső triász fődolomit / Bakony földtani térképe 20.000-es sorozat. Padragkut /.

Az árok jobb oldalán törmelékes állapotban figyelhető meg a dolomit. A dolomitdarabok nagy részén korallok láthatók.

Az árokban nagy mennyiségű bazalt van felhalmozódva, amely között az árokban folyó víz egy része eltűnik, majd újra előbukkan.

A j k a , 1986. január 31.

..... Gyurman Csaba
Gyurman Csaba
csoportvezető